

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรือในด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา (ปิ่น มาลากุล, 2518) รัฐต้องจัดการศึกษาให้ผู้เข้ารับการศึกษาพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ ไม่ว่าจะจบการศึกษาระดับใดสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ตามสมควร ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาจึงจัดเพื่อประโยชน์สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยรู้จักสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม และเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถประกอบอาชีพได้ตามสมควร (สุทธิ ประจงศักดิ์ และศิริกุล ไทนิทกซ์, 2525) ด้วยการศึกษาที่มีความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมเยาวชนในระดับนี้ให้มีความรู้ และทักษะในการทำงานและอาชีพ และจะต้องปลูกฝังวัฒนธรรมในการทำงานที่ดีให้แก่เขา อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาการว่างงานได้ประการหนึ่ง (วิรัช กุมทมาศ อ้างถึงใน ชม ภูมิภาค และคณะ, 2528) ปัญหาการว่างงานในประเทศไทยเป็นปัญหาใหญ่ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต หากรัฐบาลมิได้วางมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และกำลังคนของชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาตัวเลขจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับแต่ละปีที่ยังไม่มีงานทำแล้วก็น่าวิตกห่วงใยเป็นอย่างยิ่งว่าอนาคตของกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะไม่มั่นคง และคงช่วยสังคมประเทศชาติได้น้อย ในที่สุดก็จะกลายเป็นปัญหาของสังคมที่ยากต่อการแก้ไข วิธีป้องกันปัญหาในทันทีจะช่วยให้เยาวชนของเราในอนาคตและความหวังนั้นมีอยู่หลายประการคือ การจัดหลักสูตรการศึกษาและวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การจัดบริการแนะแนวอาชีพอย่างเป็นระบบและอย่างจริงจังในโรงเรียน การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด เป็นต้น วิธีหนึ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันปัญหา

การว่างงาน และการพัฒนาคนให้เหมาะสมกับงานในอนาคต ก็คือทำให้เยาวชนของเรารู้จัก และเข้าใจโลกของงานอาชีพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียน จะต้องให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้มีประสบการณ์ในงานอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529) ดังปรากฏในแผน การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อที่ 17 ที่ระบุว่า "รัฐนึ่งจัดและส่งเสริมการมัธยมศึกษา เพื่อความเสมอภาคในโอกาสที่เขาจะได้รับการศึกษาในระดับนี้ของพลเมือง โดยจัดให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนให้มีประสบการณ์ในการทำงาน" และในข้อ 32 ที่ว่า "การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับหลังประถมศึกษา มุ่งให้ ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความ ถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม" (แผนการ ศึกษาแห่งชาติ, 2520)

จากสภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทย แนวคิดของนักการศึกษาและผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาที่มีอยู่หลาย ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา มีปัจจัยที่ควรพิจารณา คือความคาดหวังของ ผู้ปกครองและนักเรียนที่มุ่งหวังจะศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทำให้โรงเรียนต้องพัฒนามาตรฐานการ เรียนการสอนให้ได้ผลดี ยิ่งการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อมากขึ้น จึงปรากฏว่าในด้านการศึกษาต่อ นั้น เยาวชนมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ความสามารถในการเลือกประกอบ อาชีพยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จะเห็นได้จากการประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี พบว่า "การสอนวิชาอาชีพยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เพราะขาดครูวิชาชีวะ วัสดุครุภัณฑ์การ ฝึกงานไม่เพียงพอ การนิเทศและการแนะแนวทำได้ไม่เต็มที่ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2525) ต่อ มาจากการประเมินผลตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ของ กรมสามัญศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในด้านอาชีพยังไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ตามหลักสูตรเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะงบประมาณจำกัดทำให้อุปกรณ์การสอนวิชาชีวะไม่ เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านบุคลากรในด้านอาชีพอีกด้วย เพราะการผลิตครูไม่สอดคล้องกับ หลักสูตรหรือไม่เพียงพอในวิชาชีวะที่ขาดแคลน และ/หรือครูไม่ยอมไปบรรจุในโรงเรียนชนบทที่ ห่างไกล รวมทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการฝึกงานอีกด้วย (กรมสามัญศึกษา, 2530)

และจากรายงานการวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการประเมินประสิทธิภาพของการศึกษา
 ศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2529 โครงการวิจัยเพื่อประเมินความ
 ก้าวหน้าและความต้องการทางการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการเตรียมเยาวชนเพื่อการทำงานและ
 อาชีพ พบว่า "สภาพความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนชั้น ม.3 ส่วนมาก
 เยาวชนได้รับจากโรงเรียนมากน้อยตามสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาของแต่ละโรงเรียน
 และได้รับจากสภาพภายนอกโรงเรียนบ้าง เช่น ครอบครัว การฝึกฝนหาประสบการณ์เพียงพอ
 ประกอบอาชีพได้ แต่ยังขาดความรู้ ทักษะ และความสามารถในการเลือกประกอบอาชีพ
 (กองตรวจและรายงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2529)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพิจารณาได้ว่า การจัดการศึกษาของไทยปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จ
 สำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับและประเภทต่าง ๆ
 ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงที่มาของปัญหาการว่างงาน อาจสรุปได้ว่ามีสาเหตุที่
 สำคัญ ๆ หลายประการคือ ประการแรกได้แก่ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรไทยในอดีต
 คือเมื่อ 10-15 ปีที่ผ่านมา เป็นผลให้มีประชากรวัยแรงงานเข้าสู่ตลาดแรงงานในปัจจุบันมากขึ้น
 อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจต้องชะลอตัวทำให้ไม่สามารถขยายฐานการมีงานทำรองรับ
 ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงพอ ประการที่สองคือ ข้อจำกัดด้านที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ พื้นที่ทำ
 การเพาะปลูกเริ่มถึงจุดอิ่มตัวมากขึ้นตามลำดับ ประการที่สาม ภาวะการจ้างงานได้เปลี่ยนไป
 ตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐบาลต้องจำกัดการรับกำลังคนภาครัฐบาลลดลง
 เหลือเพียงให้เพิ่มการรับประมาณร้อยละ 2 ต่อปี ประกอบกับความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และ
 เทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวิธีการผลิต โดยมีการนำเข้าเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรง
 และคอมพิวเตอร์มาใช้ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อสภาพการใช้แรงงาน สำหรับภาคเอกชนนั้นมีการ
 แข่งขันในตลาดแรงงานได้เนิ่นมายิ่งขึ้น และมักจะมีปัญหาด้านความไม่สอดคล้องกันของแรงงาน
 กับความต้องการของตลาด เป็นต้น สาเหตุต่าง ๆ ข้างต้นทำให้ภาวะคนล้นงาน (เฮาวัลท์
 ราชแพทยาคม, 2529)

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงได้เร่งดำเนินการเพื่อลดปัญหาคนล้นงาน โดยกำหนด
 นโยบายในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังปรากฏในแผนพัฒนา
 ประเทศฉบับที่ 6 ในเรื่องแผนพัฒนาทางการศึกษาและฝึกอบรมซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญดังนี้คือ "ให้มี
 การจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและให้สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวหรือ
 สร้างงานด้วยตัวเองมากขึ้น โดยมีมาตรการสนับสนุนการจัดการศึกษาวิชาชีพและฝึกอบรมวิชาชีพ

ระยะสั้น ๆ เน้นการประกอบอาชีพส่วนตัวโดยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งสถานประกอบการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างครบวงจร นอกจากนี้ยังได้มีมาตรการให้จัดการศึกษาฝึกอบรมแบบครบวงจรทั้งในแง่วิชาชีพ การตลาด การจัดการการเงินและการบัญชี เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัว และการรวมกลุ่มการประกอบธุรกิจอาชีพขนาดเล็ก สนับสนุนการแนะแนวอาชีพ การติดตามผู้สำเร็จการศึกษา และบริการจัดหางานในสถาบันการศึกษาให้มากขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องกับ สมาน แสงมะลิ (2529) กล่าวว่า "การประกอบอาชีพอิสระเป็นอาชีพที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ และสำคัญต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมืองหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาในทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาการว่างงานซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศมาตลอด เพราะการประกอบอาชีพอิสระ นอกจากจะเป็นการลดการว่างงานของตนเองแล้ว ยังเป็นผู้สร้างงานให้ผู้อื่นได้ทำด้วย การประกอบอาชีพอิสระมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษา ด้วยเหตุที่ว่าการจัดการศึกษานั้น ถ้าหากมุ่งเพียงผลิตบุคคลเพื่อไปรับจ้าง เพื่อทำงานกับผู้อื่น เช่น การเข้ารับราชการ หรือการเป็นพนักงานในธุรกิจฝ่ายเอกชน จะไม่สามารถแก้ปัญหาหลาย ๆ ประการ ทั้งในแง่บุคคลและส่วนรวมของประเทศได้ เพราะนอกจากตลาดแรงงานประเภทลูกจ้างจะมีขีดจำกัดในการรับแรงงานแล้ว ยังเป็นการละเลยต่อการเตรียมคนเพื่อออกไปสร้างงานโดยตรงอีกด้วย แนวทางที่ถูกต้องจะต้องส่งเสริมให้ผู้ที่จบจากระบบการศึกษา และบุคคลที่อยู่ในสภาพว่างงานทั้งหลายได้ประกอบอาชีพอิสระ"

สืบเนื่องจากสภาพและปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านอาชีพ ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (2530-2534) ในเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ว่า "จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และมีทักษะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม โดยขยายและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น ปรับปรุงการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในระดับกลางและระดับสูง ให้ผู้จบการศึกษามีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ที่จะไปประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ" กรมสามัญศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จึงสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดในนโยบายแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจข้อ 5 ระบุว่า "พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการ

ศึกษาวิชาอาชีพเพื่อการมีงานทำ โดยมุ่งเน้นการอาชีพในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้นักเรียน ได้ศึกษา และฝึกปฏิบัติงานอาชีพของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรืออาชีพอื่นใดที่สามารถทำได้ตามสภาพ ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสืบเนื่องการพัฒนาประสิทธิภาพให้สูงขึ้น และนำทรัพยากรใน ท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการอาชีพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2530) เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ กรมสามัญฯได้ประกาศกำหนดทิศทางและจุดเน้นในการจัดการศึกษาของกรม สามัญศึกษา คือจุดเน้นของกรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2531-2532) ข้อ 2 "มุ่งเน้นให้นักเรียน สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียนตามสภาพ เวลา กำลัง และความสามารถโดยผ่าน กิจกรรมสหกรณ์หรือการรวมกลุ่ม" จุดเน้นของกรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2533-2534) ข้อ 4 ระบุว่า "มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการของการประกอบอาชีพ และสามารถประกอบอาชีพได้ มีรายได้ระหว่างเรียน ตามสภาพ เวลา กำลัง และความสามารถ โดยผ่านกิจกรรมสหกรณ์ การ รวมกลุ่ม หรือการจัดบริษัทจำลองเพื่อประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม"

จากนโยบายและจุดเน้นของกรมสามัญศึกษาดังกล่าว โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา ให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถประกอบอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียนตามกำลังและความสามารถ ด้วยการ ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนตามนโยบาย ของกรมสามัญศึกษา โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติในด้านการจัดการ ทางอาชีพ อาชีพอิสระในโครงการนี้จึงหมายถึงอาชีพที่มีกระบวนการจัดการที่อาศัยทักษะ และ เทคนิคการจัดการตามหลักวิชา สามารถดำเนินการต่อเนื่องไปได้ระยะยาว และเป็นอาชีพสุจริต ไม่ขัดต่อกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณีของสังคม หลักการของโครงการนี้คือ เป็นลักษณะอาชีพ ขนาดย่อมที่มีรายได้ และสามารถคาดการณ์ระยะเวลาคุ้มทุนและกำไรได้ เป็นอาชีพที่ส่งผลผลิต ออกสู่ตลาดในท้องถิ่น และมีผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและคงที่ (กรมสามัญศึกษา, 2532)

ภาคใต้เป็นที่ตั้งของเขตการศึกษา 2, 3 และ 4 มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา ทั้งหมด 271 โรงเรียน ประกอบด้วยพื้นที่ของ 14 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช นัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ระนอง นิงงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่สูง ที่ราบมีน้อยและเป็นที่ยากลำบาก ส่วน ภูมิอากาศเนื่องจากที่ตั้งเป็นคาบสมุทร จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมอย่างเต็มที่ รวมทั้งอิทธิพลของ พายุดีเปรสชันที่ก่อตัวในทะเลจีนใต้ ทำให้เกิดฝนตกหนักเป็นเวลานานและมีน้ำท่วม โดยเฉพาะ แถบจังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช สงขลา การประกอบอาชีพของประชาชนนั้น จะแตกต่างกัน

ตามลักษณะภูมิประเทศคือ บริเวณชายฝั่งทะเลมีการประกอบอาชีพประมง ประชากรแถบที่ราบ
 ทำนา ถ้าเป็นภูเขาสูงหรือที่สูงประชากรจะขุดแร่ โดยเฉพาะแร่ดีบุก ส่วนบริเวณพื้นที่ลาดเอียง
 ดินอุดมสมบูรณ์ ฝนตกชุก มีการทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ และบริเวณชายหาดสวยงาม ผู้คน
 จะไปท่องเที่ยวมาก มีการทำอาชีพการค้าและบริการ (ประเสริฐ วิทยาวิทย์ และละไม นิราศ,
 2525) จะเห็นได้ว่าประชากรในเขตภาคใต้จะประกอบอาชีพหลากหลายตามลักษณะภูมิประเทศ
 และมักประสบปัญหาน้ำท่วม จากอิทธิพลของลมมรสุมและพายุดีเปรสชัน ทำให้เกิดความเสียหาย
 ต่อชีวิตและทรัพย์สินเสมอ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ได้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมภาคใต้หลาย
 จังหวัด ราษฎรได้รับความเดือดร้อน บ้านเรือน เรือกสวน ไร่ นา เสียหาย ผู้ปกครองนักเรียนไว้
 ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ไม่รู้ชะตาชีวิตตนเอง เป็นสภาพที่น่าเห็นใจยิ่ง โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยที่ให้
 การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนก็ได้รับความเสียหาย สูญเสียทรัพย์สินมากมายจากอุทกภัยครั้งนี้ด้วย
 กรมสามัญศึกษาจึงได้ดำเนินการหาทางช่วยเหลือโดยอธิบดีกรมสามัญศึกษา ได้เสนอโครงการ
 ช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนไปยังรัฐมนตรีช่วย ประเสริฐสุวรรณ รัฐมนตรี
 ประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งพิจารณาแล้วนำเรื่องเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และท่านนายกรัฐมนตรี
 ได้พิจารณาเห็นชอบตามโครงการดังกล่าวเมื่อ 13 มกราคม 2532 ได้มอบเงินจำนวน 6.37
 ล้านบาท ให้กรมสามัญศึกษาในวันที่ 31 มกราคม 2532 เพื่อมอบให้โรงเรียนจัดทำโครงการ
 ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน จำนวน 91 โรงเรียน ละ 70,000
 บาท จากนั้นกรมสามัญศึกษาได้อนุมัติเพิ่มเติมจากงบบริจาคและเงินการกุศลอีก 1.96 ล้านบาท
 ให้กับโรงเรียนจำนวน 28 โรงเรียน รวมเป็น 119 โรงเรียน และในวันที่ 26 มกราคม 2532 กรมสามัญ
 ศึกษาได้มีคำสั่งที่ 290/2532 ตั้งคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เงินทุนประเภทต่าง ๆ
 3 กุมภาพันธ์ 2532 หน่วยศึกษานิเทศก์ มีคำสั่งที่ 9/2532 แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแนวปฏิบัติ
 สำหรับโรงเรียนในโครงการขึ้น 19 กุมภาพันธ์ 2532 พล.อ.มานะ รัตนโกเศศ ได้เป็นประธาน
 มอบทุนให้กับโรงเรียนที่ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ (หน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา, 2533) โครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน
 มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ

1. เพื่อทดแทนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของ
 นักเรียนที่สูญหายไปเนื่องจากอุทกภัย
2. เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อให้เด็กนักเรียนมีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายระหว่างเรียน และลดภาระด้านการเงินของ

ผู้ปกครอง (กรมสามัญศึกษา, 2532)

โรงเรียนเริ่มดำเนินงานตั้งแต่เดือนเมษายน 2532 เป็นต้นมา มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 119 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา 113 โรงเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 5 โรงเรียน และโรงเรียนสอนคนตาบอด 1 โรงเรียน ใน 11 จังหวัดภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดภูเก็ต นิงงา และระนอง ในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ พบว่ามีปัญหาหลายประการ ดังรายงานสรุปการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้อะหว่างเรียนของนักเรียน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ (เอกสารลำดับที่ 6) กรมสามัญศึกษา (2533) พบว่าปัญหาคือบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารบางคนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการ ขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร การนิเทศติดตามผล การสร้างขวัญกำลังใจของผู้บริหาร กรรมการและผู้เกี่ยวข้องน้อยเกินไป และบุคลากรผู้บริหารยังมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามโครงการยังมีปัญหาอีกหลายประการ ประกอบกับในปีงบประมาณ 2534 กรมสามัญศึกษาได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในส่วนภูมิภาค (ยกเว้นโรงเรียนที่ประสบอุทกภัยในภาคใต้ และโรงเรียนในส่วนกลาง) โรงเรียนละ 70,000 บาท จำนวนทั้งหมด 360 โรงเรียน เพื่อดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งจะใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 27,140,950 บาท (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, มปป.) เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดวิจัยหรือศึกษาเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระว่ามีวิธีดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอเป็นแนวทางให้โรงเรียนในเขตการศึกษา 2, 3, 4 และกรมสามัญศึกษา นำไปปรับปรุงวิธีดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้อะหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้อะหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคใต้ โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคใต้ ที่รับเงินเพื่อดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนละ 70,000 บาท ช่วงเวลาที่ศึกษาคือการดำเนินงานของโรงเรียนในปีการศึกษา 2532-2533 จำนวน 113 โรงเรียน โดยจำแนกศึกษาตามขนาดของโรงเรียนเป็น 3 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีผู้ให้ข้อมูลคือ

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน
- 1.2 เลขานุการคณะกรรมการโครงการ ฯ
- 1.3 ครูที่ปรึกษาโครงการฯ
- 1.4 นักเรียนที่ดำเนินงานตามโครงการฯ

2. ขอบเขตที่ศึกษา

2.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน โดยจำแนกประเภทโรงเรียนเพื่อศึกษาดังนี้

- 2.1.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
- 2.1.2 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง
- 2.1.3 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน สำหรับนักเรียนที่เลือกโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเท่านั้น ทั้งนี้เป็นการศึกษาตามหลักเกณฑ์โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การเตรียมการ

- การกำหนดแนวปฏิบัติตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ
- การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
- การเตรียมการดำเนินงานทั่วไป
- การเตรียมบุคลากร
- การเตรียมการด้านอาคารสถานที่
- การชี้แจงการดำเนินงานตามโครงการฯ

2.2.2 การดำเนินงาน

- การรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อประกอบอาชีพอิสระ
- การแต่งตั้งครูที่ปรึกษาโครงการฯ
- การสำรวจอาชีพ
- การเขียนและอนุมัติโครงการฯ
- การใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี
- นักเรียนดำเนินงานตามโครงการ

2.2.3 การนิเทศ ติดตามผล สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามขั้นตอนของโครงการในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการ การดำเนินงาน การนิเทศ ติดตามผล สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน หมายถึง โครงการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการทำงานอาชีพอิสระในส่วนเสริมหลักสูตร

อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพใด ๆ ก็ตามที่ผู้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการเอง กิจการจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับทุนทรัพย์และกำลังความสามารถ

รายได้ระหว่างเรียน หมายถึง รายได้ของนักเรียนที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ระหว่างศึกษาอยู่ในโรงเรียน

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดสอนในระดับมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา ในภาคใต้ เฉพาะที่รับเงินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ จำนวน
113 โรงเรียน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500
คนขึ้นไป

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง
500-1,499 คน

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 500 คน
ภาคใต้ หมายถึง จังหวัดในเขตภาคใต้ 10 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นัทลุง
นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ตรัง และสตูล

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการใน
ตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้

เลขานุการคณะกรรมการ หมายถึง ครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นเลขานุการคณะ
กรรมการโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียน

ครูที่ปรึกษาโครงการ หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมการประกอบ
อาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่เข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบ
อาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้โรงเรียนนำไปปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการ
ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้เขตการศึกษา 2, 3 และ 4 ใช้เป็นแนวทางในการ
วางแผนดำเนินงานในโครงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพต่อไป
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้กรมสามัญศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนิน
งานในโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระในจังหวัดอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้ จำนวน 113 โรงเรียน ที่ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนโดยใช้จ่ายเงินบริจาคของสำนักนายกรัฐมนตรี และกรมสามัญศึกษา โรงเรียนละ 70,000 บาท ช่วงเวลาที่ศึกษาคือการดำเนินงานของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2532-2533 จำแนกเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 23 โรงเรียน ขนาดกลางจำนวน 40 โรงเรียน และขนาดเล็กจำนวน 50 โรงเรียนที่มีผู้ให้ข้อมูลคือ

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 1 คน รวม 113 คน
- 2) เลขานุการคณะกรรมการฯ จำนวนโรงเรียนละ 1 คน รวม 113 คน
- 3) ครูที่ปรึกษาโครงการฯ จำนวนโรงเรียนละ 1 คน รวม 113 คน
- 4) นักเรียนที่ดำเนินงานตามโครงการฯ มีจำนวนทั้งหมด 10,416 คน การ

เลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยวิธีการดังนี้

4.1 สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ฮามาเน (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน

4.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของนักเรียนดังนี้

- โรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียน 1629 คน สุ่มตัวอย่างได้ 60 คน
 - โรงเรียนขนาดกลาง นักเรียน 4405 คน สุ่มตัวอย่างได้ 163 คน
 - โรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียน 4382 คน สุ่มตัวอย่างได้ 162 คน
- รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล 724 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามและแบบศึกษาเอกสาร แบบสอบถามมีจำนวน 4 ชุดคือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้ดำเนินงานตามโครงการ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ในด้านการเตรียมการ การดำเนินงาน การนิเทศ ติดตามผล สรุปผลและรายงานผล การดำเนินงาน เป็นแบบสำรวจรายการและปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานตามโครงการในด้านการเตรียมการ การดำเนินงาน การนิเทศ ติดตามผล สรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน เป็นแบบสำรวจรายการและปลายเปิด

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามเลขานุการคณะกรรมการโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ แบ่งเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับชุดที่ 1

ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามครูที่ปรึกษาโครงการฯ แบ่งเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับชุดที่ 1

ชุดที่ 4 เป็นแบบสอบถามนักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการฯ แบ่งเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับชุดที่ 1

แบบศึกษาเอกสาร

เป็นแบบที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

- 3.1 ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ของกรมสามัญศึกษา
- 3.3 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ และขอคำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ
- 3.4 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสร้างเครื่องมือตามโครงสร้าง
- 3.5 นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
- 3.6 นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข
- 3.7 สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับประชากรและกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

4.1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปยังกรมสามัญศึกษา

4.1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากกรมสามัญศึกษาไปยังโรงเรียนที่เป็นประชากร

4.1.3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์

4.2 ข้อมูลจากแบบศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ณ กรมสามัญศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จำแนกตามประเภทโรงเรียนที่ศึกษา แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานตามโครงการฯ วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จำแนกตามประเภทโรงเรียนที่ศึกษา แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

5.3 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการฯ วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จำแนกตามประเภทของโรงเรียนที่ศึกษา แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

5.4 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเป็นคำบรรยาย

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดอันดับการเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนียามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4 กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สถานภาพดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระฯ ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการฯ ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระฯ

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ สุดท้ายเป็น บรรณานุกรม และภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY